

The multimodality of the adolescents' personological profile in the context of the gender-role identity

N.Tokareva

ORCID 0000-0003-1428-3729
Researcher ID: G-8396-2019

Kyryvi Rih State Pedagogical University

Article info

Received 15.12.2019

Accepted 30.12.2019

Kyryvi Rih State Pedagogical
University

Dr hab. in Psychology,
Assistant Professor

tokareva152681@gmail.com

[orcid.org/ 0000-0003-1428-3729](https://orcid.org/0000-0003-1428-3729)

Researcher ID: G-8396-2019

Токарева, Н. (2019).
Полімодальність
персоналогічного профілю
підлітків у контексті
статеврольової
ідентичності. *Fundamental
and applied researches in
practice of leading scientific
schools*, 36 (6), 22-27.

доктор психологічних
наук, доцент,
Криворізький державний
педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна
вул. Хабаровська, 13/8,
м. Кривий Ріг,
Дніпропетровська обл.,
Україна, 50027

Tokareva, N. (2019). The multimodality of the adolescents' personological profile in the context of the gender-role identity. Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools, 36 (6), 22-27.

The article deals with the analysis of the issue of the variability of the juveniles' personal development under the conditions of the modern socio-cultural space. It has been identified that the personological constructs of the transition-to-adulthood entities explicate the mental matrices of an individual's socialization in accordance with the cultural dimensions of the society. It has been found that the gender-role identity is a necessary indicator of the egalitarian consciousness of a transition-to-adulthood entity. The author regards the phenomenology of the gender-role identity as an integrative personological construct that determines a person's awareness of his/her belonging to a gender and the formatting of his/her life experience relative to his/herself. The sociocultural conditionality of the gender-role differences in the juveniles' behavior has been substantiated. The gender-role standards are defined in the article as typical patterns (models) of emotionally colored perceptions regarding feminine and masculine scenarios of behavior and personality traits. Based on the analysis of the empirical material, the article outlines the tendencies of the manifestation of the multimodality of gender-role concepts of resilience and the locus of control of a juvenile individual. The distinctive features of the development of the personal constructs of juveniles of different genders as a dimension of the integrative individual profile of a person during his/her transition to adulthood have been ascertained. Generalized statistically average results of the empirical measurement of the juvenile students' personal constructs are presented. It has been statistically corroborated that the constructs being researched of the subjective profile of an individual are formatted at the juvenile age, which exactly should be the object of corrective and preventive interventions in the dynamic context of the psychological support for the transition to adulthood. The results obtained substantially complement the materials presented by the scientific community regarding the trends in the conceptualization of indicators for the transition to adulthood of the present-day young people.

Keywords: juvenile age; gender-role identity; egalitarian consciousness; personality construct; personality socialization.

Полімодальність персонологічного профілю підлітків у контексті статево-рольової ідентичності

Н. Токарева

Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг, Україна

Стаття присвячена аналізу проблеми варіативності особистісного розвитку підлітків в умовах сучасного соціокультурного простору. Визнано, що персонологічні конструкти суб'єктів дорослішання експлікують ментальні матриці соціалізації особистості відповідно до культуральних вимірів суспільства. Констатовано, що необхідним індикатором егалітарної свідомості суб'єкта дорослішання є статево-рольова ідентичність. Автор розглядає феноменологію статево-рольової ідентичності як інтегративний персонологічний конструкт, що зумовлює усвідомлення людиною власної приналежності до певної статі й формування життєвого досвіду у площинах індивідуального Я. Обґрунтовано соціокультурну обумовленість статево-рольових відмінностей поведінки підлітків. Гендерно-рольові стандарти означені у статті як типові зразки (моделі) емоційно забарвлених уявлень щодо фемінінних та маскулінних сценаріїв поведінки і рис характеру особистості. На підставі аналізу емпіричного матеріалу у статті окреслені тенденції прояву полімодальності статево-рольових концептів життєстійкості та локусу контролю особистості підлітків. Констатовано особливості розвитку персональних конструктів підлітків різної статі як виміру інтегративного особистісного профілю людини у період дорослішання. Представлено узагальнені середньостатистичні результати емпіричного вимірювання особистісних конструктів школярів підліткового віку. Статистично підтверджено, що досліджувані конструкти суб'єктивного профілю особистості формуються у підлітковому віці, який і має бути об'єктом корекційних та профілактичних інтервенцій у динамічному контексті психологічного супроводу дорослішання. Отримані результати суттєво доповнюють представлені науковою спільнотою матеріали щодо тенденцій концептуалізації індикаторів дорослішання сучасної молоді.

Ключові слова: підлітковий вік; статево-рольова ідентичність; егалітарна свідомість; персонологічний конструкт; соціалізація особистості.

Вступ

Контекстуальні виміри глобалізації та інтернаціоналізації соціального середовища, стратегічна доступність для широких верств населення багаторівневого контенту інформації, віртуалізація алгоритмів життєтворення людини у мультікластерних Internet-мережах обумовлюють кардинальні зміни ментального простору особистості – системи оперативних координат здійснення мисленнєвої діяльності людини [6, 13]; у континуумі сьогодення відбувається суттєве ускладнення контексту особистісного становлення людини [3; 8; 10], і зокрема – у підлітковому віці, що є складним переламним етапом завершення дитинства й інтенсивного формування персонологічного профілю дорослості.

Під впливом нових соціокультурних реалій у ментальних структурах особистості підлітків формується новий (гнучко-адаптивний в умовах невизначеності) тип світогляду (неоміф), змінюється система уявлень щодо себе, характер і особливості самопрезентації, зростає когнітивно-афективна насиченість генези буття. Особливості психічного розвитку підлітків в контексті вирішення завдань самоздійснення детермінують валідизацію траєкторій усвідомлення полівекторних перспектив суб'єктивного становлення, вирішення життєвих проблем в умовах оволодіння складністю власного буття. Підлітки відкриті новому досвіду, прагнуть індивідуалізації і

водночас усвідомлюють необхідність прийняття умовних цінностей відповідно до очікувань широкого суспільного загалу. Разом з тим суб'єктогенез підлітків ускладнюється симптомокомплексом кризи пубертатного розвитку, в умовах якої нейтралізується гнучкість функціональних інваріантів самореалізації, руйнується естетика самокатегоризації особистісного профілю.

Серед факторів особистісного розвитку підлітків значну роль відіграють індикатори статевої типізації та прийняті у соціокультурному просторі суспільства гендерно-рольові стандарти, що зумовлюють особливості статево-рольової ідентифікації людини у період дорослішання [1; 11] і спонукають її демонструвати сценарії поведінки відповідно до позиції у статевої диференціації [12].

Проте безпосередній життєвий досвід підлітків (усвідомлена реальність) пов'язаний лише із рольовим позиціонуванням дитини, і тому їхні уявлення щодо мужності і жіночності (ідеалізовані статево-рольові стандарти) є переважно запозиченим дискурсом, що, у свою чергу, зумовлює дисоціативність статево-рольових моделей поведінки у підлітковому віці. Ідеальні уявлення підлітків про чоловіків і жінок та реальна поведінка підлітків як хлопців та дівчат є, таким чином, різновекторними утвореннями. А отже, ідеальні стандарти статево-рольової поведінки на етапі дорослішання підлітків не повною мірою використовуються дітьми в якості зразка (моделі), що

спричиняє полімодальний характер персонологічного профілю підлітків.

Мета

Усвідомлюючи дискусійний характер проблеми психолого-педагогічного супроводу особистості протягом дорослішання та зважаючи на важливість розуміння ключових тенденцій становлення статево-рольової ідентичності сучасних підлітків в умовах мінливого соціокультурного простору епохи постмодернізму, у даному дослідженні ми мали за мету конкретизацію варіативного ресурсу окремих інтегративних особистісних конструктів (personality constructs) персонологічного профілю підлітків різної статі у контексті форматування статево-рольової ідентичності.

Матеріали і методи дослідження

Вибірку емпіричного дослідження склали 432 учні 7-х класів загальноосвітніх шкіл м.Кривого Рогу (Україна); вік респондентів (12–13 років) детермінований особливостями генези підліткового етапу розвитку у системі освітнього простору. Серед підлітків вибіркової сукупності 247 хлопців та 185 дівчат. За способом відбору респондентів вибірку слід вважати випадковою, що дозволяє виключити навмисне викривлення характеристик генеральної сукупності даних.

Предметне поле емпіричного дослідження було означено такими інтегративними особистісними конструктами як локус контролю і життєстійкість; конструкти персонологічного профілю у логіці дослідницької програми розглядалися як індикатори статево-рольової ідентифікації підлітків різної статі.

В якості психодіагностичного інструментарію було обрано такі **методики**:

- тест-опитувальник визначення локусу контролю Є.Ф.Бажина, Є.А.Голінкіної, А.М.Еткінда, що є модифікацією шкали рівня суб'єктивного контролю (Locus of control scale) Дж. Роттера (J.B.Rotter), орієнтованої на виявлення тенденції до локалізації особистістю суб'єктивного контролю над значущими ситуаціями, атрибутивно пояснюючи поведінку власними зусиллями (інтерналі) або впливом зовнішніх сил (екстернали);

- методика (тест) «Мотивація афіліації» А.Мехрабіана у модифікації М.Ш.Магомед-Емінова, діагностичне призначення якої полягає у виявленні двох узагальнених стійких мотиваторів у структурі мотивації афіліації: прагнення до прийняття і страху відчуження;

- тест-опитувальник життєстійкості «Hardiness Survey» С.Мадді (адаптація і модифікація Д.О.Леонтьєва, Є.І.Пасказової), діагностичне призначення якого полягає у вимірюванні особистісної змінної (Hardiness), що характеризує міру здатності особистості витримувати стресову ситуацію, зберігаючи внутрішню збалансованість і не знижуючи успішність діяльності.

Результати дослідження та дискусії

Проблема статево-рольової ідентифікації особистості постійно знаходиться у полі уваги наукової спільноти (О.М.Кікінежді, К.В.Максьом, В.В.Москаленко, С.В.Поспелова та ін.; O.A.Davidson, D.Ehrensaf, J.L.Turban, L.M.Yarnell, K.D.Neff, & etc.). У площині дослідницького дискурсу прослідковується два семантичних поля інтерпретації даного поняття: як організації життєвого досвіду особистості в індивідуальну его-структуру («безперервність самопереживання індивіда», «внутрішня рівність із собою») і як форми узгодження (адаптації) внутрішнього образу «Я» і зовнішніх умов життєдіяльності людини в соціокультурному просторі, інтеграції індивідуальної totoжності з певними соціальними групами [9].

Деталізуючи різні парадигми дослідження статево-рольової та/ або гендерної ідентичності суб'єктів життєтворення [11], науковці наголошують на необхідності розуміння нюансів виявлення особистісних характеристик людини на основі статевої приналежності та гендерної рольової орієнтації [12].

Важливим етапом формування статево-рольової ідентичності людини є підлітковий період генези буття [1; 5]. «Присвоєння соціальних норм дорослих чоловіків та жінок, – підкреслює О.М.Кікінежді, – сприяє тому, що у підлітків виникає і зміцнюється суб'єктивне переживання власної дорослості – основне психологічне новоутворення у підлітковому віці, що має неоднозначний зв'язок із рівнем реальної психічної, фізичної та соціальної зрілості індивіда. Його виникнення та прояви зумовлені характером стосунків, формами спілкування підлітка з дорослими та ровесниками» [1, 212–213]. Разом з тим психологами визнається дифузний характер статево-рольової ідентичності підлітків [1; 5; 7].

Теоретичний аналіз проблемного поля полімодальності інтегративних особистісних конструктів персонологічного профілю підлітків різної статі у контексті форматування статево-рольової ідентичності дозволяє виокремити вихідні концепти даної дослідницької програми. Зокрема, у тлумаченні поняття «ідентичність» ми поділяємо позицію О.Кікінежді, котра інтерпретує даний концепт як складну інтегративну властивість особистості, що формується у процесі її уподібнення, ототожнення або самокатегоризації та є процесом організації життєвого досвіду індивідуального Я [2, 53]. У парадигмі інтеракціонізму ідентичність розглядається як ресурс, що залучається людиною до самоздійснення у вимірах соціально-рольової поведінки.

У просторі становлення ідентичності відбувається моделювання поведінкових сценаріїв особистості, що обумовлює форматування особистісних конструктів суб'єктів життєтворення. Особистісний конструкт ми визначаємо як стійку категорійну шкалу, представлену у психіці суб'єкта на рівні глибинних структур образу Я, що визначає контент осмислення, інтерпретації та прогнозування персонального досвіду і детермінує потенційні можливості суб'єкта успішно взаємодіяти у ситуації невизначеності із соціальним середовищем та самим собою [8].

У контексті означеного проблемного поля було здійснено емпіричне дослідження, в межах якого прослідковувалися відмінності між хлопцями та дівчатами підліткового віку у виявленні певних ідентифікаційних характеристик.

Узагальнені дані психодіагностичного вимірювання локалізації суб'єктивного контролю над значущими ситуаціями наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Параметри статистичної достовірності відмінностей у виявленні рівня суб'єктивного контролю (РСК) між групами підлітків різної статі

Критерій аналізу	Середнє (Mx)		Критерій рівності дисперсій Лівіня Рівень значимості відмінностей p	t-критерій рівності середніх Стьюдента	
	Хлопці (N=247)	Дівчата (N=185)		t	Значимість (2ст.)
Параметри аналізу Рівень суб'єктивного контролю	26,78	28,67	0,574	- 2,07	0,041

Аналіз середніх величин (Mx) виявлення показника рівня суб'єктивного контролю у вибірковій сукупності підлітків різної статі означив більш високий рівень вираження схильності дівчат підліткового віку до екстернальності (Mx = 28,67 із стандартним відхиленням 4,77; межі виявлення ознаки за шкалою тесту означені діапазоном 27–35 балів). Дана тенденція зумовлює ситуативність поведінкових сценаріїв і гальмує розвиток функцій прогнозування та цілепокладання.

Виконання дисперсійного аналізу передбачало групування результатів емпіричного дослідження із урахуванням градацій фактору «Статеворольові ознаки особистості» та рівня суб'єктивного контролю респондентів. Встановлено, що дисперсії порівнюваних розподілів значень виявлення рівня суб'єктивного контролю підлітками різної статі (табл.1.) статистично достовірно не відрізняються (p -рівень критерію Лівіня $> 0,05$); означене зумовлює коректність застосування подальших методів математичної статистики. За даних умов передбаченої рівності дисперсій t-критерій Стьюдента для незалежних вибірок ($0,041 = p \leq 0,05$) доводить, що тенденції виявлення Mx локусу контролю підлітками різної статі статистично достовірно відрізняються: рівень суб'єктивного контролю статистично достовірно вищий (екстернальний вектор розвитку) у вибірці дівчат-підлітків ($t = -2,07$).

Рівень суб'єктивного контролю як узагальнена характеристика особистості регулює формування міжособистісних стосунків і способи прийняття рішень у складних ситуаціях альтернативного вибору.

Результати дослідження тенденцій мотивації афіліації (прагнення до прийняття та страх відчуження) у порівнюваних групах підлітків вибіркової сукупності представлені у таблиці 2.

Співставлення часток виявлення базових мотиваційних тенденцій емоційно-довірливого спілкування підлітків різної статі дозволило констатувати збалансованість афіліативного профілю,

що означається високою інтенсивністю мотиву «Прагнення до зближення, прийняття» та незначною інтенсивністю мотиву «Страх відчуження», незалежно від статевої диференціації респондентів. Дівчата підліткового віку демонструють відносно вищий рівень виявлення мотивів афіліативної поведінки: Mx за шкалою «Прагнення до зближення» у даній групі дорівнює 15,33 (із стандартним відхиленням 5,11).

В основу даної стратегії покладено позитивне ставлення до партнерів по спілкуванню, що, зазвичай, виключає маніпулювання іншими людьми. Афіліація посилюється у ситуаціях, що породжують стрес, тривогу і невпевненість у собі. Спілкування із іншими людьми допомагає підліткам у складних ситуаціях пом'якшити негативні емоційні переживання, що є особливо актуальним у несталий період дорослішання. Блокування потреби у афіліації спричиняє відчуття самотності, безпорадності, викликає стан фрустрації. Mx за шкалою «Чутливість (страх) щодо відчуження» означений показником 12,99 (із стандартним відхиленням 4,47). В цілому поведінкові сценарії дівчат зумовлюють більшу відкритість, соціальну сміливість стилю спілкування, зорієнтованість комунікативних тенденцій дівчат на визнання і схвалення оточенням, тоді як засудження поведінкових схем для підлітків даної групи є менш значущим мотиваційним чинником.

Таблиця 2

Параметри статистичної достовірності відмінностей у виявленні мотивів афіліації між групами підлітків різної статі

Критерій аналізу	Середнє (Mx)		Критерій рівності дисперсій Лівіня Рівень значимості відмінностей p	t-критерій рівності середніх Стьюдента	
	Хлопці (N=247)	Дівчата (N=185)		t	Значимість (2ст.)
Типи мотивів афіліації Прагнення до зближення	15,00	15,33	0,066	-0,70	0,480
Чутливість (страх) щодо відчуження	12,88	12,99	0,079	-0,28	0,778

За умов передбаченої рівності дисперсій (p -рівень критерію Лівіня $> 0,05$), t-критерій Стьюдента для незалежних вибірок визначив (табл.2.), що тенденції виявлення Mx мотивів афіліації підлітками різної статі не мають статистично значущих відмінностей (p -рівень $> 0,05$).

Означене дозволяє стверджувати, що статевая приналежність підлітків мало позначається на розвитку мотивів афіліативної поведінки респондентів. Підлітки, незалежно від гендерної диференціації, виявляють високий рівень активності та ініціативності у міжособистісному спілкуванні, прагнучи самоствердження у референтному соціальному середовищі.

Тенденції життєстійкості підлітків різної статі були досліджені за допомогою тесту С.Мадді (модифікація Д.О.Леонтьєва, Є.І.Расказової).

Диспозиція життєстійкості включає три відносно автономних компоненти:

- долученість (commitment), що означається як переконаність у тому, що долучення до подій, які відбуваються, надає особистості максимальний шанс отримати задоволення від власної діяльності; відсутність подібної переконаності спричиняє почуття відторгнення, відчуття себе «поза» життям (S.R.Maddi);

- контроль (control) – переконаність у тому, що боротьба дозволяє впливати на результат того, що відбувається (навіть якщо цей вплив не абсолютний і успіх не гарантований); протилежністю є відчуття власної безпорадності

- прийняття ризику (challenge) – переконаність людини у тому, що все, що із нею відбувається, сприяє її розвитку за рахунок збагачення досвіду (як позитивного, так і негативного) [4, 5–6].

Життєстійкість пов'язана із стійким переживанням людиною своїх дій і подій, які з нею відбуваються, як цікавих і радісних (долученість), як результатів особистісного вибору і ініціативи (контроль) і як важливого стимулу до засвоєння нового (прийняття ризику) (S.C.Kobasa, S.R.Maddi) [цит.за; 4, 13].

Узагальнені результати психодіагностичного вимірювання досліджуваних параметрів наведені у таблиці 3.

Таблиця 3

Параметри статистичної достовірності відмінностей у виявленні тенденцій життєстійкості між групами підлітків різної статі

Критерій аналізу	Середнє (Mx)		Критерій рівності дисперсій Лівіня	t-критерій рівності середніх Стьюдента	
	Хлопці (N = 247)	Дівчата (N = 185)		t	Значимість (2-ст.)
Параметр аналізу			Рівень значимості відмінностей p		
Долученість	18,91	18,21	0,0001	2,77	0,006
Контроль	33,82	31,20	0,559	3,29	0,001
Прийняття ризику	38,26	35,79	0,051	1,19	0,234
Життєстійкість	91,05	85,08	0,229	2,94	0,003

Співставлення середніх величин Mx виявлення тенденцій життєстійкості підлітків різної статі означило більш високий рівень вираження даних ознак хлопцями (виявлення життєстійкості Mx = 91,05 із стандартним відхиленням 21,25), що детермінує активність життєвої позиції, зорієнтованої на подолання безподійної буденщини та самоствердження в якості суб'єкта життєдіяльності. Дівчата-підлітки більш пасивні у виявленні тенденцій життєстійкості (Mx = 85,08 із стандартним відхиленням 22,69). Загальний профіль виявлення тенденцій життєстійкості підлітками різної статі не відрізняється.

Аналіз емпіричних даних із залученням критерію однорідності дисперсій Лівіня (табл.3) означив коректність (при $p > 0,05$) застосування параметричного t-критерію Стьюдента для порівняння вибірок (окрім шкали «Долученість»). За даних умов передбаченої рівності дисперсій t-критерій Стьюдента для незалежних вибірок (p-рівень $\leq 0,05$) доводить, що тенденції виявлення Mx здатності до контролю (0,001=

$p \leq 0,05$) та життєстійкості (0,003 = $p \leq 0,05$) підлітками різної статі статистично достовірно відрізняються; рівень вираження означених конструктів достовірно вищий у вибірці підлітків-хлопців ($t = 3,29$ та $t = 2,94$ відповідно). Відмінності у виявленні показників долученості особистості (0,0001 = $p \leq 0,05$) та прийняття ризику (0,234 = $p > 0,05$) між підлітками різної статі є статистично незначущими, дані ознаки у порівнюваних групах різняться лише кількісно.

Виміри даних показників тенденцій життєстійкості детермінують певні характеристики особистісного профілю підлітків: прояви контролю концентруються навколо розподілу влади та відповідальності і забезпечують адекватність соціалізації респондентів. Фактори «Долученість» та «Прийняття ризику» пов'язані із зростанням складності міжособистісних стосунків у підлітковому віці (незалежно від статевої приналежності); сценарії успішної життєтворчості особистості у період дорослішання потребують реалізації відчуття приналежності, відкритості у взаєминах із Іншими, що є необхідними умовами оптимальної соціальної поведінки.

Результати дослідження підтвердили амбівалентність вимірів особистісного розвитку підлітків різної статі: особистісні конструкти формуються у персонологічному профілі хлопців і дівчат із різною інтенсивністю. На цьому наголошує у своєму дослідженні й С.В.Поспелова, котра відзначає поширеність серед підлітків незрілих статево-рольових моделей, що свідчить про психологічну інфантильність і перекручування процесу гендерної соціалізації особистості у підлітковому віці [7, 268]. Водночас, значна кількість особистісних конструктів підлітків формуються без урахування статево-рольової приналежності суб'єктів, що засвідчує утвердження егалітарного (від франц. *egalite* – рівність) світогляду у ментальному просторі сучасних підлітків. Означена тенденція відкриває додаткові можливості для розширення життєвого простору самоздійснення молоді людини, вивільняє когнітивно-афективний ресурс суб'єктів соціалізації від гендерних стереотипів і упереджень шляхом урахування специфіки життєвих інтересів та психологічних особливостей статево-рольової поведінки [2; 3; 10]. У даному контексті егалітарність свідомості особистості зумовлює спростування ідеї статевого протистояння й ствердження гендерної рівності, паритету на засадах егалітарних цінностей та толерантності, що обумовлює поведінкові сценарії та формат світосприймання.

Висновки

Результати теоретичного аналізу проблеми статево-рольової ідентичності підлітків та дані емпіричного дослідження персонологічного профілю школярів підліткового віку доводять поліmodalність вимірів соціалізації особистості у період дорослішання.

Інтеграція в особистісному профілі людини его-ідентичності і статево-рольової ідентичності забезпечує ефективність життєвих сценаріїв особистості на стадії дорослішання. Водночас, відсутність у підлітків

суб'єктивного досвіду адекватної статево-рольової поведінки спричиняє дифузність життєвих сценаріїв.

За результатами емпіричного дослідження можна констатувати варіативність особистісних конструктив у підлітків різної статі:

1) виявлення локусу контролю підлітків різної статі статистично достовірно відрізняється: рівень суб'єктивного контролю статистично достовірно вищий (екстернальний вектор розвитку) у вибірці дівчат-підлітків, що свідчить про більшу відкритість зовнішню зорієнтованість стратегій поведінки дівчат;

2) здатність до контролю та вимір життєстійкості у підлітків різної статі також статистично достовірно відрізняються: рівень вираження означених конструктив достовірно вищий у вибірці підлітків-хлопців;

3) відмінності у виявленні показників долученості особистості та прийняття ризику, а також мотивів афіліації між підлітками різної статі є статистично незначущими, дані ознаки у порівнюваних групах різняться лише кількісно.

Означене дозволяє стверджувати, що у сучасному трансформаційному суспільстві епохи постмодернізму відбуваються суттєві зміни у перебігу статево-рольової ідентифікації підлітків:

1) період дорослішання підлітків означений тенденцією до конвергенції статей (від лат. *convergentio*, від *convergo* – наближуюся, сходжуся; процес зближення, уподібнення різних систем, стирання відмінностей між ними внаслідок необхідності задоволення подібних функціональних вимог);

2) соціокультурні (і зокрема – гендерно зорієнтовані) стереотипи прийнятих у суспільстві уявлень щодо фемінінних та маскулінінних сценаріїв поведінки і рис характеру особистості у підліткової субкультурі знецінюються й заміщуються егалітарним світобаченням;

3) відбувається зниження інтенсивності емоційних переживань статевого позиціонування представниками різної статі та статево-рольової дифузності виявлення поведінкових моделей.

Детермінантами таких трансформацій є тенденції гуманізації і егалітарності соціокультурного простору, паритетний діалог і критичність мисленнєвої парадигми у системі пізнання.

Здійснений аналіз не вичерпує усіх аспектів означеної проблеми. Отримані дані можуть бути покладені в основу подальшої дослідницької роботи по визначенню шляхів оптимізації поведінкових сценаріїв підлітків.

Література / References

1. Kikinezhdi, O. M. (2013). Psykhologichni determinanty hendernoї sotsializatsii pidlitkiv. Problemy suchasnoi psykhologii. Vyp. 21. S. 205–214.
2. Kikinezhdi, O. M. (2015). Ehalitarna osobystist u suchasnomu sotsioprostori. Psykhologhiia osobystosti. 1(6). S.52–62.
3. Kucheruk, O. O. (2016). Transformatsiia molodizhnoi svidomosti v konteksti masovoi kultury: sotsialno-filosofskyi aspekt: dys. ... kand. filos. nauk : 09.00.03. Odesa. 197 s.
4. Leontev, D. A., Rasskazova, E. Y. (2006). Test zhyznestoičnosti. Moskva : Smysl, 63 s.
5. Moskalenko, V. V., Maksom, K. V. (2019). Pidlitkova hrupa yak sotsialno-psykhologichnyi prostir formuvannia hendernoї identychnosti osobystosti. Problemy sotsialnoi roboty: filosofii, psykhologhiia, sotsiolohiia. 1 (13). S. 52–64.
6. Osoryna, M. V. (2017). Mentalnye prostranstva kak psykhicheskaia realnost. Vestnyk SPbHU. Psykhologhiya y pedahohyka. T. 7. Выр. 1. S.6–24. DOI: 10.21638/11701/spbu16.2017.101.
7. Pospelova, S. V. (2014). Osoblyvosti hendernoї sotsializatsii divchat z riznymy typaramy statevorolovykh modelei. Visnyk ONU im. I. I. Mechnykova. Psykhologhiia. T.19. Vyp. 1 (31). S.262–270.
8. Tokareva, N. M. (2015). Psykhologhiia komunikatyvnoho modeliuвання osobystisnykh konstruktiv u pidlitkovomu vitsi: dys. ... doktora psykhol. nauk : 19.00.07. Kyiv. 530 s.
9. Erykson, Э. (2006). Ydentychnost: yunost y kryzys [per. s anhl. A.D.Andreevoi, A.M.Prykhozhana, V.Y.Ryvosh]. Moskva : Flynta. 352 s.
10. Bulatova, L. (2015). Formatting of humanistic worldview of person: gender approach. Worldview – Philosophy – Religion, 8. R. 237–247.
11. Turban, J. L., Ehrensaft, D. (2018). Research Review: Gender identity in youth: treatment paradigms and controversies. Journal of Child Psychology & Psychiatry, 59 (12). P.1225–1332. DOI.org/10.1111/jcpp.12833
12. Yarnell, L.M., Neff, K.D., Davidson, O.A., Mullarkey, M. (2019). Gender Differences in Self-Compassion: Examining the Role of Gender Role Orientation. Mindfulness, 10 (6). R. 1136–1152.